

Tačnost radova nesumnjivo je uslovljena savesnošću. Da bi se ova savesnost mogla zahtevati, potrebno je da i osoblje bude potpuno zbrinuto, pa da prema tome zaista misli samo o poslu. Sistem akorda nemoguć je u našem poslu. Sistem paušala nije ništa drugo. Ima i takvih koji su čitavu Višu matematiku pozvali u pomoć da bi kao bajagi tačno odredili nagradu po zasluži. Samo onaj koji nije lično merio, koga nije žarilo sunce i bila kiša, može verovati da se apotekarskom tačnošću mogu određivati veličine nagrada.

Nema ni dva potesa da su po prilikama za snimanje isti a kamo li dve opštine ili dva sreza. Kukuruz, trnjaci, žive ograde, šuma, strmeni, žega ili studen, kiša ili vetar, velike parcele, male parcele, zarasle granice ili čiste, i koliko još drugih okolnosti koje utiču ga količinu rada, pod uslovom da se kvalitet nikako ne promeni nego da ostane isti! Količina rada je funkcija svega ovoga. Kakav bi to fenomen bio koji bi mogao da iznade nepogrešno ovih desetak koeficijenata da bi matematički delio veličinu nagrada?

Najzad da u državnoj službi za isti posao nagrade kod jednih budu paušal a kod drugih dnevnice smatramo da nije lepo, da ne upotrebimo oštrij izraz.

(Nastaviće se)

Inž. A. KOSTIĆ

ULOGA KATASTARSKOG PLANA U NARODNOJ PRIVREDI.

Odgovor na primedbe g. Stjepana Vesela, sav. Min. fin. u penziji

U 5 i 6 broju ovog Glasnika za 1938 g. opširno se pozabavio mojim referatom na prošlogodišnjem kongresu g. Vesel. Kako se sa većinom ovih primedbi ne slažem to zato smatram da je potreban odgovor bar po glavnim neslaganjima da ne bi čitaoci ostali u nedoumici. Ovo utoliko pre što treba biti zahvalan g. Veselu da je, u želji da bude i dalje u kontaktu sa strukom, izneo otvoreno svoje mišljenje — rekao bih mišljenje starijih generacija iz struke — sa kojim se želje i ideal mladih nisu uvek podudarali pa čak često i sukobljavali. Sam pak g. Vesel ne odbacuje u načelu iznete predloge u referatu ali za neke smatra da su smeli a za neke da su nepotpuni. A evo kako sve to izgleda:

1. U I delu svojih primedbi kaže: „Da umnožavanjem planova sa visinskom pretstavom — rečeno je u zaključku referata — za izvesnu razmeru (1:25000) i povezivanjem njihovim da bi se došlo do tzv. privrednih planova — karata, bez kojih da je nemoguće zamisliti razvitak jedne zemlje”.

Ovakva primedba uopšte se ne slaže sa referatom niti sa suštinom stvari, jer nigde u referatu ne stoji da treba vršiti snimanje u razmeri 1:25000, već da treba katastarske planove u razmeri 1:2500, 1:5000 i 1:10000 snabdeti svim podacima pa i visinskom pretstavom kako bi postali privredni planovi (Nemac ih zove Wirtschaftspläne). A za razne generalne studije, projektovanja, orijentaciju itd. iz ovih se planova mogu dobiti smanjivanjem i karte u raznim razmerama. *Dakle nije reč samo o „čudu” karata već i o „čudu” planova.*

Dalje g. Vesel „bez uvijanja priznaje” da ne veruje da se mogu dobiti karte iz planova, jer ne bi imale bojadisane kompleksno izražene kulture. Priznajem da sam zbunjen pred ovakvom tvrdnjom.

U produženju se kaže kad bi se „ozbiljno” i uzelo da je moguća izrada karata iz planova — šta bi radio Vojnogeografski institut i zar dva nadležstva da rade isti posao.

Pošto ja ozbiljno smatram da je ne samo moguća izrada karata iz planova već da bi se dobile sigurnije, bolje i tačnije karte od onih, koje se izrađuju topografskim putem, to je prema ovome jasan i odgovor da Vojnogeografski institut neće imati potrebe da izrađuje karte na onim delovima gde se mogu dobiti ovim putem. To je baš jedna od glavnih težnja u referatu da se izbegne isti rad na istom terenu od raznih ustanova. Mislim, da bi u ovom pogledu došlo do najsrećnije saradnje između Vojnogeografskog instituta i ustanove koju predviđam u referatu.

Što nisam uspeo da ubedim g. Vesela da su za narodnu privredu potrebni potpuni katastarski planovi — to je razumljivo, jer mi „mladi” nismo pristali da nas katastarska administracija uhvati u klešte i uguši, mada moram priznati da se teško borimo protiv takvih shvatanja. To je jedna od tragedija naših ustanova i organizacija što mi uvek iz „tradicije” smatramo katastar gotovo jedino kao poreski katastar — te onda i ne vidimo da bi bila sreća za zemlju, koja bi imala potpune planove bar na onim područjima gde postoji potreba za tehničkim gradnjama. Uostalom u ovom smislu je napisao članak g. Dražić u istom broju časopisa — te se i tu mogu dobiti objašnjenja jasno izložena.

2. U II delu svojih primedaba g. Vesel sa opravdanim prekorom i zabrinutošću izlaže loše stanje održavanje katastra, te smatrajući da se za radove starih katastara nisam zagrejao i da moje poznavanje ovih katastara nije potpuno — upućuje me u katastarske uprave da se tamo detaljnije upoznam. Zatim iznosi svoj detaljan predlog na str. 277 kako treba organizovati radove na području starih katastara.

U mesto posebnih odgovora na pojedine primedbe najbolje će biti za čitaoca da prosto ovde ponovim one delove iz referata, koji se odnose na ovaj problem. Tako će se videti da li su bile umerene primedbe o „nepoznavanju starih katastara” itd. i po čemu se predlozi g. Vesela u suštini razlikuju od onih iznetim u referatu. Dok se g. Vesel isključivo zadržava na saniranju prilika u katastarskim upravama dotle sam ja težio da ove probleme u okviru jednog referata obuhvatim u njihovoj celini. Nisam ušao u detalje svih pitanja, mada o njima imam formirano mišljenje i blagovremeno podnošene predloge pa i pisana uputstva, — jer to i nije bio zadatak ovog referata. Potpuno se slažemo da treba već jedanput pristupiti organizaciji i izvodenju radova na saniranju održavanja katastra po utvrđenom planu, jer ćemo inače i dalje više ili manje tapkati u mestu.

A sad evo šta u referatu po tom piše:

„Na ostalih 15 miliona hektara postoje stari katastarski planovi izrađeni raznim metodama snimanja u raznim razmerama (1440, 2880, 6280 — —) sa raznim sistemima mera: metarskom, hvatnom, dunumima. Projekcije i koordinatni sistemi su takođe različiti: Ivanički, Budimpeštanski, Krimberski, Sv. Stefanski itd.

Svi ovi planovi su bez podataka o visinskoj prestavi terena (izuzev jednog dela trigon. tačaka) i najveći deo ovih planova nije sposoban za dopunu ovih podataka, jer će biti potrebno da se izvrši potpuno nov premer. Ovi planovi u većini ne odgovaraju ni katastarskim potrebama, jer jednim delom su u svom originalu loše izrađeni, ili su pak suviše zastareli.

Na ovom području izvođeni su mnogobrojni premeri za razne ciljeve agrarnih operacija: komasacije, deobe za agrarnu reformu, deobe zem-

ljišnih zajednica itd. Ovi su premeri vršeni nezavisno od kat. vlasti ili uz njihovu asistenciju i mnogi su podaci za kat. ciljeve bili iskorišćeni; ali mislim, da je više ostalo neiskorišćeno — odnosno ne sprovedeno kroz katastar. Tu su razvijene mnogobrojne trigonometrijske mreže o kojima malo imaju sređenih podataka bilo za to što im to niko nije ni dato ili što nisu imali ni fizičke, ni vremenske mogućnosti da to prikupe i srede.

Iz svega prednjeg izlazi da katastarski planovi zajedno sa premerima za agrarne ciljeve predstavljaju jedno veliko šarenilo — raznolikost kako po osnovama i metodama, tako i po kvalitetu, razmerama i sistemima mera.

Kako ovakav program zahteva dug period vremena to se mora pristupiti izradi jednog paralelnog plana na omogućavanju pravilnog održavanja katastra na teritorijama gde je zatečeno staro stanje, dok se ne stigne da se svuda pristupi novom premeru. Ovaj plan treba da sadrži tri glavne vrste radova i to:

1) efikasno održavanje onog elaborata, koji je za to sposoban; 2) reambulacija i 3) novi premer.

U tom cilju treba preduzeti zamašnu akciju na saniranju prilika po kat. upravama na sledećim osnovama:

U svim Finansijskim direkcijama pristupiti detaljnom proučavanju stanja planova i operata za svaku opštinu i klasirati ih na one koje se mogu pravilno održavati, na one koje zahtevaju reambulaciju i na one koje se moraju potpuno premeriti. To klasiranje treba izvršiti u najkraćem roku i pristupiti izvođenju rada, po kome treba predvideti da se koncentriše sva pažnja na one opštine, koje se mogu održavati. Zatim sa raspoloživim snagama cele finansijske direkcije i potrebnim pojačavanjem novog osoblja pristupiti reambulaciji opština po srezovima prema predviđenom planu izvođenja.

Za reambulaciju treba ispitati i mogućnost fotogrametrijske metode o čemu sam u prošlogodišnjem svom referatu izneo nekoliko misli. Takva metoda se danas primenjuje u Francuskoj u širokom obimu i verujem da bi s obzirom na njenu brzinu učinila veliku pomoć u tom pogledu. Uostalom Odeljenje se nosi mišlju da ispita ovu metodu u jednoj opštini — u Ilandži ili Subotici, gde je izvršen novi premer te postoji mogućnost neposrenog upoređenja u pogledu tačnosti i cene koštanja.

Dobrom organizacijom rada na reambulaciji dobijali bi se godišnje srezovi osposobljeni za pravilno održavanje, o čijim korisnim posledicama ovde ne bi trebalo ni govoriti.

Ostaje treći problem novog premera u pojedinim opštinama. Tu se javlja široko polje rada privatnim preduzećima, koja bi svojom saradnjom mnogo doprinela rešavanju ovog problema paralelno sa radovima oko komasacije zemljišta. Mislim, da ove dve stvari u ovim opštinama ne treba više odvajati, jer vršiti nov premer u opštinama bez jednovremenog ivodenja komasacije, ako za to imaju uslova, jeste čist gubitak i vremena i novca. Uopšte treba postaviti pravilo: gdegod se u opštinama sa starim katastrom obavlja premer treba da mu prethodi komasacija, odnosno regulacija poseda sa potrebnom novom gradnjom ili rektifikacijom stare mreže puteva; isto tako u onim opštinama gde se obavlja delimična komasacija — cilj se neće potpuno postići ako se ne izvrši i premer ostatka opština. Tu država treba sa svoje strane da u zajednici sa opštinama učestvuje i u troškovima.

Ali u svakom slučaju gde god se komasacija vrši imaju se izvesti sve radnje potpuno do kraja zajedno sa operatom, da bi takav premer

mogao odmah pravilno funkcionisati za potrebe katastra i zemljišne knjige. Tada se ne bi više dešavali nemili slučajevi kao do sada, jer u koliko su seljaci dobili koristi od komasacije s druge strane su u šteti i sa neprijatnim posledicama zbog nesprovođenja komasacije kroz katastar ili zemljišnu knjigu.

Otuda komasacija, kao agrarno-tehnička operacija mora biti u društvu ostalih vrsti premeravanja, te po mom mišljenju, ne može biti izvodena od nekog odvojenog tela.

Drugo načelo kod ovog novog premera treba da bude: da omeđavanjem i snimanjem postignemo pravni katastar tj. da pored garantovanog geografskog položaja i oblika parcela treba garantovati i njihove međe.

U opšte kod izrade plana za nova premeravanja u krajevima sa katastrom treba uzeti za osnovu da svakom premeru prethode komasacije i regulacije poseda. U tom cilju bi trebalo u krajevima, gde je ideja za komasacijama zaostala, država da izvede po okruzima jednu ili dve komasacije sa melioracijom uz svoje troškove u cilju propagande.

Što se tiče teritorije Bosne, Hercegovine i Dalmacije jasno je, da se tamo ne može mnogo misliti na reambulaciju, već samo na potpuno nov premer. Ali u međuvremenu treba ispitati mogućnost da se vrši održavanje samog operata i njegove saglasnosti sa zemljišnom knjigom bilo izlaganjem sadanjeg operata i njegovom dopunom ili potpuno novo izradom."

3. U III delu svojih primedbi g. Vesel se opširnije pozabavio pitanjem reorganizacije Odeljenja katastra ne dotičući se nijednom reči finansijskih problema. Međutim, sve je iluzorno ako se ne obezbede dovoljna novčana sredstva, bilo za nove premere, bilo za saniranje održavanja katastra, bilo za makakvu reorganizaciju. Današnji pak krediti, budžetski određeni i pored svih napora nadležnih da se povećaju jedva odgovaraju najnužnijim potrebama.

U ovom delu se g. Vesel naročito dotakao Savetodavnog odbora i nezavisnosti ustanove kojoj bi bio poveren zadatak državnih premeravanja i rasmatrajući problem sa svih strana došao je do zaključka da u tom pogledu ima izvesnih nejasnoća u referatu, neslaganja u gledištima i smatra moje zahteve skromnim ali ne i najboljim u stručnom pogledu. U suštini pak slaže se i sa neophodnošću reorganizacije i svojim primedbama želi da skrene pažnju na neke momente u cilju otklanjanja nesporazuma. Baš radi toga osvrnuću se i ovde na glavne primedbe i dati jedno svoje dopunsko objašnjenje po ovom pitanju.

G. Vesel se pita „kako će se privoleti Ministarstvo finansija da ono suprotno utvrđenim budžetskim principima budžetuje i one premere, koji se ne vrše u poreske svrhe..." a potom smatra neopravdanim da se Odboru da pravo tehničkog — stručnog nadzora, ako se na čelu uprave nalazi „apsolutno spreman i u svakom pogledu pouzdan geod. stručnjak". Isto tako smatra da zbog svake sigurnosti Odbor treba da bude jedna nezavisna ustanova a ne da bude nečiji savetodavni organ.

Dobro bi bilo da čitaoci, radi boljeg razumevanja, ponovo pročitaju one delove u referatu koji se odnose na ovo pitanje, a ovde bi izložio u kratkom sledeće dopunsko objašnjenje:

Reorganizacija celokupne službe premera u državi povlači sa sobom i neminovnu potrebu za izmenom postojećeg Zakona o katastru zemljišta u Zakon državnih premera u kome bi, pored osnovnih ciljeva, bile definisane uloge Uprave državnih premera, Savetodavnog odbora kao

i kom Ministarstvu se stavlja u dužnost da obezbeđuje budžet ove ustanove — bez dalje podređenosti ove ustanove dotičnom Ministarstvu. U ovom momentu smatram da to treba da bude Ministarstvo finansija dok se kod nas ne obrazuje Ministarstvo javnih radova gde bi bilo prirodno mesto ovoj ustanovi ali i u tom slučaju kao nezavisno telo.

U referatu je dovoljno jasno istaknuta uloga odbora prema Upravi državnih premera i nigde se nije mislilo da bi ovaj Odbor vršio neki naročiti tehnički nadzor odnosno bukvalno rečeno vršio pregled radova — kao neki inspektor. Ali bi zato imao pravo i dužnost da interveniše u slučaju da Uprava prekorači svoju kompetenciju ili da ne izvodi radove po Zakonu ili po propisima i po utvrđenom programu, koji je Odbor doneo i odobrio. Drugim rečima, mora se priznati Odboru pravo vrhovnog nadzora (neka vrsta Glavne kontrole) ostavljajući Upravi punu nezavisnost i brigu oko detaljne organizacije, izvođenja radova, rasporeda osoblja, izbora vodećeg kadra itd. Tu i jeste težište problema, jer se samo preko ovog Odbora može postići samostalnost, i veća elastičnost Uprave odnosno tako se mogu odstraniti razni neželjeni uticaji i neopravdani zahtevi bilo u pogledu samog programa radova bilo izmene raznih propisa i tome slično. Kratko rečeno jednom utvrđene osnove za rad kao i program mogu na ovaj način biti najbolje zaštićeni — odnosno samo uz saglasnost ovog Odbora mogu biti izmenjeni prema državnim interesima, promenjenim prilikama i potrebama ili prema napretku nauke i prakse.

Ovo je dobro poznato i g. Veselu da i pored najbolje volje vodećih ličnosti u našoj organizaciji radova nije bilo uvek moguće ići po jednom programu — bilo u pogledu određivanja krajeva gde će se pojedine vrste radova izvoditi, bilo u pogledu racionalne upotrebe radnog osoblja, bilo u pogledu njegovog unapređenja i nagrađivanja.

To se pak sve može postići samo nezavisnošću pomenutog Odbora (zvao se on kako mu drago) te bi njegove odluke u pogledu programa radova imale biti sankcionisane od Ministarskog saveta pa i samim finansijskim zakonom svake godine. U tehničkom pogledu nezavisnost bi imala biti potpuna pod uslovom da članovi Odbora budu predstavnici zainteresovanih ministarstava, svih univerziteta u zemlji, zainteresovanih udruženja i komora — pored predstavnika i referenata same Uprave državnih premera.

4. Najzad u IV delu svojih primedaba g. Vesel tretira pitanje kvaliteta samog detaljnog premera i smatra da tu treba izvršiti i stručno-tehničke promene radi zadovoljenja pored ostalog i potrebi ustanove zemljišne knjige. I u tom smislu traži da se premerom garantuje „bezoprešnost“ međa i površina pored orijentacije o položaju i obliku zemljišta. Kako ovo postići? Na to g. Vesel odgovara omedavanjem stalnim belegama, naročitom izvedbom premera i računanja površina prirodnim merama kao i objektivnim kontrolisanjem ispravnosti rada. Idealan cilj svakog geometra i geodete ali je samo g. Vesel zaboravio da izloži svoje mišljenje kojim se putem mogu garantovati međe i površine i da to svede na finansijsku stranu i približno vreme izvođenja. Ovo će biti mnogo interesantnije za čitaoce i za struku nego reći treba to i to uraditi — što je svakome od nas poznato. Bojim se da ovi predlozi nisu „opasno preterani i teško ostvarljivi“ da se poslužim izrazima „opasno skromnim i lako ostvarljivim“ kako je g. Vesel procenio moj referat.

Nisam smatrao i ne smatram svoje predloge definitivnim, jer stojim na gledištu da posle svestrane i objektivne diskusije treba što pre sazvati jednu širu konferenciju stručnjaka i zainteresovanih ustanova, na kojoj bi se utvrdile osnove i pravac daljeg rada.